

O PREFAȚĂ A EPOCII COMUNISTE. 23 AUGUST 1944 - 30 DECEMBRIE 1947

Raluca Velicu

După lovitura de stat de la 23 august 1944, principala preocupare a autorităților de la București a constituit-o reglementarea raporturilor politico-diplomatice și militare cu Puterile Națiunilor Unite. Acest lucru a fost posibil prin cele trei documente ce fixau cadrul juridic al țării noastre în acel moment:

- *Proclamația Regelui Mihai I către țară*, din 23 august 1944, prin care suveranul făcea cunoscute cauzele ce l-au determinat să hotărască ieșirea României din alianța cu puterile Axei și încetarea războiului cu Națiunile Unite, fiind convins că acest lucru reprezintă „singura cale pentru salvarea Țării de la o catastrofă totală”¹.

- *Declarația noului guvern al României*, din 23 august 1944, în care erau subliniate obiectivele politicii interne și externe ale țării, specificând că: „Regimul politic pe care îl vom înfăptui va fi un regim democratic, în care libertățile publice și drepturile cetățenești vor fi garantate și respectate. În domeniul politicii externe, prima măsură luată de guvern a fost acceptarea armistițiului cu Națiunile Unite”².

- *Comunicatul guvernului către țară*, din după amiaza zilei de 24 august 1944, prin care acesta „ordonă armatei române de a începe lupta împotriva tuturor formațiunilor militare germane aflate pe teritoriul României, pentru eliberarea țării de ocupațiunea germană”³.

Situația politică internă

La acea dată, România avea în frunte un guvern aflat sub conducerea generalului C. Sănătescu, guvern numit de către Rege imediat după arestarea lui Ion Antonescu și Mihai Antonescu. Noile autorități au procedat la adoptarea unor decrete-legi ce au avut în vedere eliberarea unor deținuți politici și desființarea lagărelor de concentrare, ceea ce a însemnat intrarea în deplină legalitate a tuturor formațiunilor politice și anume: Partidul Național Liberal (P.N.L.), Partidul Național Țărănesc (P.N.Ț.), Partidul Comunist din România (P.C.d.R.)⁴, Partidul Social-Democrat (P.S.D.)⁵, Frontul Plugarilor, ș.a.

¹ *România, marele sacrificat al celui de-al doilea război mondial, Documente*, vol. I, București, 1994, p. 249.

² *Ibidem*, p. 250.

³ *Ibidem*, p. 251.

⁴ Se impun câteva precizări legate de titulatura acestui partid. De la constituirea sa (8 mai 1921) și până la autodizolvarea Cominternului, în mai 1943, Partidul Comunist din România a fost o filială a acestui organism. În decembrie 1924 a fost scos în afara legii, însă își va continua activitatea în ilegalitate. În 1944, Partidul Comunist din România avea un număr restrâns de membri, nu era un partid puternic cum era, de exemplu, cel din Franța sau Italia. Din 6 martie 1945, când intervenția

Conform înțelegerii din iunie 1944, P.N.L., P.N.Ț., P.C.d.R., și P.S.D. au acționat în continuare în cadrul Blocului Național Democrat (B.N.D.), reprezentând baza politică a primului guvern Sănătescu: 23 august - 4 noiembrie 1944.

La 26 august, liderii acestor partide au semnat un manifest, prin care B.N.D. acorda sprijinul său noului guvern, în scopul semnării armistițiului, a alungării trupelor germane din țară și a desființării regimului dictatorial.

La 31 august 1944, prin Decretul – Lege nr. 1626 se stabilea că: „puterile statului se vor exercita după regulile așezate în Constituția din 29 martie 1923”.

Guvernul Sănătescu a acordat prioritate în această perioadă stabilizării relațiilor cu Aliații, mai ales cu U.R.S.S., străduindu-se să încheie cât mai degrabă un armistițiu oficial, având în vedere că România era invadată de Armata Roșie, comandanții sovietici, tratând țara ca pe un teritoriu cucerit⁶.

Legat de situația internă a României la acea dată, sunt relevante mărturiile Regelui Mihai: „Astăzi trebuie să se știe că rușii au intrat în Capitală în jur de 1 septembrie, când nemții fuseseră scoși de aici, și când nu mai putea fi vorba în nici un fel de întâmpinarea vreunei rezistențe... Oricum, între 23 august și 12 septembrie, a fost un calm relativ”⁷.

Referindu-se la jafurile la care s-au dedat soldații sovietici pe teritoriul țării noastre, până la semnarea armistițiului, g-ralul C. Sănătescu menționa în jurnalul său:

„**31 august 1944.** Sosesc trupe ruse din ce în ce mai multe în jurul Capitalei. Avem mari nemulțumiri, întrucât bande de soldați ruși jefuiesc și mai ales confiscă toate automobilele, fără vreun control. Caut să iau contact cu primul general ce a apărut la Colentina și care este comandantul acestor trupe. Îmi trimite vorbă că, dacă am venit ca președinte de Consiliu, apoi ar fi bine să mă adresez Moscovei, neavând cu el nimic de a face. În fine, m-a primit, având și calitatea de general – și deci camaraderia care există între toți ofițerii face să fiu primit. Îmi spune că știe de armistițiul cerut, dar până la semnarea lui suntem tot în război. Evident, acest general ne este mare dușman. Am obținut doar promisiunea ca trupele sale să se poarte ceva mai bine decât cu un inamic și să se evite jafurile și omorurile.

Rușii ne-au ridicat pe Antonești și ceilalți prizonieri politici cu toate că am protestat, întrucât aceasta este o chestiune internă”⁸.

Situația României în contextul internațional

Actul de la 23 august nu a însemnat și semnarea imediată a armistițiului cu Națiunile Unite.

directă a Moscovei a adus la conducerea României guvernul comunist al lui Petru Groza, dar și pe întreg parcursul anului, Partidul Comunist a căpătat forță. De aceea, de la această dată vom folosi titlatura Partidul Comunist Român (P.C.R.).

⁵ În continuare se vor folosi prescurtările.

⁶ M. Bărbulescu, D. Deletant, K. Hitchins, Ș. Papacostea, P. Teodor, *Istoria României*, București, 1998, p. 468.

⁷ Mircea Ciobanu, *Convorbiri cu Mihai I al României*, București, 1997, p. 33-34.

⁸ *Jurnalul Generalului Sănătescu*, Colecția memorii/ jurnale, București, 1993, p. 169.

În perioada septembrie 1944 - mai 1945, România a fost prezentă pe fronturile celui de-al doilea război mondial, de data aceasta alături de trupele Națiunilor Unite, în cadrul Campaniei de Vest, campanie ce a cuprins două etape:

- 1 septembrie - 25 octombrie, când în colaborare cu trupele sovietice, românii au eliberat nordul Transilvaniei;

- octombrie 1944 - mai 1945, când trupele române, aflate în continuare sub comandamentul armatei sovietice, vor acționa dincolo de granița de Vest, pe teritoriul Ungariei, Cehoslovaciei și în nordul Austriei, în urmărirea forțelor germane.

Între anii 1944 - 1947, guvernele de la București au fost preocupate de statutul politic și juridic internațional al țării, urmărindu-se în principal reluarea relațiilor cu S.U.A., Marea Britanie și U.R.S.S.⁹. Aveau loc în acea perioadă, importante negocieri, între Moscova, Washington și Londra, ce priveau statutul postbelic, nu doar al țării noastre, ci al întregii Europe est-centrale. Aflat în fruntea diplomației sovietice, V. Molotov a avut în zilele de 25 și 26 august 1944 o serie de întâlniri cu ambasadorii S.U.A. și Marii Britanii acreditați la Moscova, aducându-le la cunoștință faptul că Uniunea Sovietică era dispusă să semneze convenția de armistițiu cu România.

Nutrind planuri ce vizau ocuparea nu doar a României, ci a întregii Europe de Est și Centrale, guvernul U.R.S.S. a tergiversat peste măsură începerea negocierilor de armistițiu și semnarea Convenției¹⁰.

Ca urmare, deși delegația română condusă de Lucrețiu Pătrășcanu sosise la Moscova, locul fixat pentru tratative din data de 29 august, proiectul Convenției de armistițiu i-a fost predat acesteia de către Națiunile Unite, abia la 10 septembrie¹¹.

Convenția de armistițiu semnată la 13 septembrie 1944, dar datată 12 septembrie¹², a avut un cert caracter de dictat prin prevederile impuse. Conform acestora, România se transforma într-un stat ocupat de către Puterile Aliate în numele cărora acționau însă, doar cele sovietice asistate de „misiunile” militare ale Marii Britanii și Statelor Unite. Ca urmare, Comisia de Control Aliată (Sovietică) era organul suprem de ocupație, ce lua asupra sa, până în momentul încheierii păcii, reglementarea și controlul exercițiului armistițiului.

În momentul semnării armistițiului, România realiza desprinderea de Germania, denunța Tratatul cu Puterile Axei și înceta războiul cu Națiunile Unite, declarând război Ungariei, trupele române luptând efectiv împotriva forțelor germane și ungare.

România dovedise de facto că războiul dus împotriva Germaniei și Ungariei, care participaseră la dezintegrarea sa teritorială, era un război propriu, care se conjuga de jure, cu cel al aliaților.

⁹ I. Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX*, București 1999, p. 514.

¹⁰ *Ibidem*, p. 488.

¹¹ M. Bărbulescu, D. Deletant, K. Hitchins, Ș. Papacostea, P. Teodor, *op.cit.*, p. 468.

¹² I. Scurtu, Gh. Buzatu, *op.cit.*, p. 489.

Reglementările documentului din 12 septembrie depășeau caracterul de armistițiu propriu-zis, punând România în fața unui adevărat minitratat de pace, potrivit căruia erau puse în premieră și de o manieră abuzivă, numeroase aspecte:

- Plata față de U.R.S.S., pe o perioadă de șase ani, a unor despăgubiri de război, în valoare de 300 milioane dolari în mărfuri;
- Impunerea graniței dintre România și URSS conform stabilirii acesteia în 28 iunie 1940, Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herța fiind cedate Uniunii Sovietice;
- Anularea prevederilor dictatului de la Viena din 30 august 1940, privind nordul Transilvaniei, condiționată de prevederile viitorului tratat de pace;
- Obligația menținerii în orice moment pentru frontul antihitlerist a 12 divizii de infanterie, aflate sub comanda Înalțului Comandament Aliat (Sovietic);
- Libera deplasare a trupelor aliate pe teritoriul României, precum și punerea la dispoziție și folosirea de către Înalțul Comandament Aliat (Sovietic), după „cum va socoti de cuviință” a tuturor instalațiilor și echipamentelor românești, necesare în acest scop;
- Remiterea către Înalțul Comandament Aliat (Sovietic), ca trofee de război a materialelor de război germane aflate pe teritoriul României;
- Arestarea și judecarea persoanelor acuzate de crime de război în colaborare cu Guvernul și Înalțul Comandament Român;
- Retragerea și răscumpărarea monedelor deținute și emise de Înalțul Comandament Aliat (Sovietic), conform condițiilor impuse de acest comandament;
- Restabilirea administrației civile românești pe întreg teritoriul românesc până la o distanță de minimum 50-100 km de linia frontului (depinzând de condițiile terenului);
- Reglementarea și controlul exercițiului armistițiului revenea Înalțului Comandament Aliat (Sovietic), ce lucra în numele Puterilor Aliate¹³.

Documentul a fost semnat, din partea română, de L. Pătrășcanu, D. Dămăceanu, B. Stirbey, G. Popp, iar din partea Puterilor Aliate de mareșalul sovietic R. I. Malinovski¹⁴.

Referindu-se la prevederile impuse de Convenția de armistițiu în discuțiile asupra acesteia din cadrul ședinței guvernului din 15-16 septembrie, Iuliu Maniu aprecia acest document ca fiind „... o adevărată capitulație, nu un contract liber de armistițiu”¹⁵.

Dând curs interpretărilor abuzive ale armistițiului, U.R.S.S. intervenea în mod autoritar în politica internă și externă a guvernului român, îngrădind orice inițiativă a acestuia.

¹³ *Ibidem*, p. 489.

¹⁴ Ș. Rădulescu Zoner, C. Bușe, B. Marinescu, *Instaurarea totalitarismului comunist în România*, București, 1995, p. 14.

¹⁵ I. Scurtu, Gh. Buzatu, *op.cit.*, p. 489.

Regele Mihai a înaintat un memoriu președintelui american F. D. Roosevelt, prin care îi făcea cunoscute acestuia, realitățile românești, ca urmare a semnării Convenției de armistițiu.

Suveranul menționa amestecul sovietic în treburile interne ale României „fie nemijlocit, fie prin intermediul Partidului Comunist d. Român, care este direct condus de Moscova în aproape orice domeniu al activității naționale, și în special în ceea ce privește propaganda și informarea opiniei publice”¹⁶. Memoriul, însă, n-a ajuns niciodată la președintele Statelor Unite. Secretarul de Stat E. Stettinius Jr., preciza în instrucțiunile trimise reprezentantului politic al S.U.A. la București, că nu putea trimite un răspuns formal la memoriul suveranului român, întrucât în aceea perioadă, aveau loc convorbiri tripartite cu privire la situația României, Statele Unite, încercând să ajungă la un acord comun, în această privință, cu U.R.S.S.¹⁷. Reprezentantul S.U.A. era sfătuit să îi comunice Regelui că președintele Roosevelt a primit scrisoarea sa și totodată să evite „exprimarea oricăror puncte de vedere asupra memoriului”¹⁸.

Rolul dominant al U.R.S.S. în evoluția țării noastre s-a conturat încă din primăvara și vara anului 1944, când Marea Britanie și Uniunea Sovietică au pus la cale reglementările unui acord în doi, privind împărțirea sferei de influențe a Europei Centrale și de sud-est. Ca urmare, britanicii au acceptat rolul hotărâtor al sovieticilor în problemele spațiului sud-est european, deci implicit și în problema României. La 9 octombrie 1944, W. Churchill a reafirmat dezinteresul țării sale în privința României, propunându-i lui I.V. Stalin o predominanță sovietică de 90% în țara noastră, în schimbul unei predominanțe engleze de 90% în Grecia¹⁹.

La confluența anilor 1944-1945, încurajate și sprijinite de ocupații sovietici, forțele de stânga, în frunte cu P.C.d.R. vor prelua puterea. Hotărând să se retragă din B.N.D., la 26 septembrie 1944 P.C.d.R. își expune proiectul de platformă al unui nou bloc politic - Frontul Național Democratic, (F.N.D.), iar la 12 octombrie se formează Consiliul F.N.D., ce întrunea reprezentanți ai grupărilor de stânga, printre care: P.C.d.R., P.S.D., Frontul Plugarilor, Uniunea Sindicatelor²⁰.

P.N.Ț. și P.N.L. refuză să adere la această formațiune. Epurarea aparatului de stat se impunea, mai ales că era cerută de Națiunile Unite. Disputa în privința acestei epurări s-a intensificat, fiecare urmărind să plătească polițe politice. Astfel, partidele tradiționale vizau și ele adversari politici: Gh. Tătărescu, M. Ralea, M. Ghelmegeanu ș.a. Intransigența P.N.Ț. față de Gh. Tătărescu, l-a aruncat pe acesta în brațele P.S.D.

În timp ce stânga beneficia de sprijinul autorităților sovietice, P.N.Ț. și P.N.L., așteptau în zadar suportul Marii Britanii și S.U.A.

¹⁶ Dinu C. Giurescu, *Guvernarea Nicolae Rădescu*, București, 1996, p. 126.

¹⁷ *Ibidem*, p. 129.

¹⁸ *Idem*.

¹⁹ Gh. Buzatu, *România și Marile Puteri 1939-1947*, p. 404.

²⁰ I. Scurtu, Gh. Buzatu, *op.cit.*, p. 491.

Formarea F.N.D. a precipitat declanșarea crizei în cadrul guvernului Sănătescu, care, simțindu-se tot mai frustrat datorită incapacității sale de a conduce țara în condițiile piedicilor comuniste și ale amestecului sovietic, și fiind izolat de proprii săi susținători, a demisionat la 2 decembrie²¹. La 6 decembrie 1944 a fost instalat guvernul Rădescu.

Generalul Nicolae Rădescu, șef al Marelui Stat Major din 14 octombrie 1944, semnase la ordin, la 26 octombrie 1944 Protocolul militar româno-sovietic, care prevedea desființarea a 14 divizii și a unor mari comandamente ale armatei române²². Generalul adăugase o notă la sfârșitul protocolului, prin care sublinia că cele prevăzute, constituie o încălcare flagrantă a clauzelor Convenției de Armistițiu²³. Principiile pe care Rădescu le formulase cu ocazia instalării sale în funcție, au fost transpuse în practică cu destulă greutate, căci P.C.d.R. și afiliații lui s-au opus acelor măsuri ce ar fi dus la consolidarea cabinetului de coaliție²⁴. Din păcate, inițiativa politică aparținea comuniștilor, astfel încât, guvernul Rădescu nu și-a putut exercita întreaga influență, căci hotărârile cruciale erau luate în cu totul altă parte²⁵.

Atitudinea lui Churchill în perioada 1944-1945 a constat în menținerea politicii sale conform acordului cu Stalin, adică: neamestec în problemele României, cel puțin atâta timp cât URSS nu intervenea în Grecia²⁶.

România se afla de jure de partea Națiunilor Unite, dar de facto era o țară ocupată de unitățile militare și de securitate ale URSS.

La 31 mai 1945, Dinu Brătianu, liderul P.N.L. a avut o întâlnire cu Burton Y. Berry, șeful Misiunii politice americane la București și cu generalul C.V.R. Schuyler, reprezentantul SUA în Comisia Aliată (Sovietică). Cei doi, i-au declarat: „Nu ne putem imagina că aceste Puteri (SUA, Marea Britanie și URSS) ar intra în război din cauza situației locale din România”, moment descris de Schuyler în jurnalul său, reținând de asemenea și aprecierile desprinse la Washington D.C., în urma discuțiilor cu oficialitățile militare: „...Statele Unite nu-și pot permite să periclitzeze bunele relații cu Rusia pentru a-i ajuta pe români”²⁷.

În legătură cu întâlnirea celor trei învingători, din februarie 1945, de la Yalta, Nicolae Băciu consemnează în mod îndreptățit: „Contrar unei opinii înrădăcinate de aproape trei decenii, soarta Europei de Răsărit a fost prea puțin dezbătută la Yalta (cu excepția Poloniei și vag, a Iugoslaviei), așa încât ea nici nu mai figura pe ordinea de zi a Conferinței (...) Hotărârile mari erau consfințite

²¹ M. Bărbulescu, D. Deletant, K. Hitchins, Ș. Papacostea, P. Teodor, *op.cit.*, p. 471.

²² Dinu C. Giurescu, *op.cit.*, p. 362.

²³ *Idem*.

²⁴ *Ibidem*, p. 62.

²⁵ M. Bărbulescu, D. Deletant, K. Hitchins, Ș. Papacostea, P. Teodor, *op.cit.*, p. 472.

²⁶ Gh. Buzatu, *op.cit.*, p. 405, apud Elizabeth Barker, *British Policy in South-East Europe in the Second World War*, p. 241-243.

²⁷ I. Scurtu, Gh. Buzatu, *op.cit.*, p. 494, apud C.V.R. Schuyler, *Misiune dificilă*, p. 120.

anterior și cei Trei (Mari) le acceptaseră tacit. Problema României nu a fost nici discutată, nici hotărâtă la Yalta. Soarta ei era dinainte decisă”²⁸.

La 24 februarie 1945 are loc o manifestație organizată de F.N.D. împotriva guvernului Rădescu, în timpul căreia se înregistrează ciocniri violente. Sosirea lui A. I. Vișinski la București forțează demisia guvernului, episod relatat de însuși generalul Rădescu în memoriile sale: “Imediat ce a sosit, în după-amiaza zilei de 27, procedând ca într-o țară vasală, a anunțat Palatul, nu ca să ceară audiență, ci ca să comunice că la ora 9 va veni să vorbească cu Regele. A venit și, înfuriat ca o fiară, i-a comunicat Regelui că guvernul format de mine trebuie să se retragă, imediat să se formeze un guvern Groza - «aceasta fiind voința lui Stalin». Iar fiindcă până a doua zi guvernul nu demisionase, la ora 4 a venit din nou la Palat și, intrând la Rege, i-a bătut cu pumnul în masă spunându-i: «încă n-a plecat generalul Rădescu?»”²⁹. (...) Cum mecanismul de consultare mutuală și de acțiune comune prevăzut la Yalta nu funcționa, Regele n-a avut altă alegere decât a ceda forței. În consecință, eu mi-am dat demisia la 28 februarie 1945. Scopul urmărit de guvernul sovietic și de uneltele sale din România era atins”²⁹.

Comisia Aliată (Sovietică) de Control (C.A.S.C.), a avut trei întâlniri pentru a discuta evenimentele din România. Prima întâlnire a avut loc la 28 februarie, iar scopul ei l-a constituit preluarea, de către generalul colonel Susaikov, a funcției de locțiitor al președintelui C.S.A.C.³⁰.

Transformarea României într-o țară satelită a Uniunii Sovietice a fost grăbită pe de o parte datorită împotrivirii lui Rădescu privind sovietizarea țării, astfel că generalul devenise un obstacol ce trebuia înlăturat, iar pe de altă parte, de organizarea de către legionari a unei acțiuni politico-militare menită să scoată România de sub ocupația sovietică³¹. Aflat în fruntea „guvernului național de la Viena”, Horia Sima a ordonat elementelor legionare și Grupului Etnic German, conduse de C-tin. Stoicănescu și Andreas Schmidt, o acțiune politico-militară asociată cu o ofensivă germană în Ungaria, „un 23 august de-a-ndoaselea”, prin care se spera ca rușii să fie scoși din țară³². Planul n-a reușit, căci sovieticii, prin dr. Țăranu, din Timișoara, radiotelegrafistul rețelei de pregătire, devenit agent dublu, au reușit să urmărească întreaga acțiune, participanții fiind arestați³³.

²⁸ Gh. Buzatu, *op.cit.*, p. 412, apud, Nicolae Băciu, *Yalta și crucificarea României*, p. 178.

²⁹ A. Șerbănescu, 6 Martie 1945, în „Memoria – revista gândirii arestate”, nr. 50/ 2005, p. 39, apud, CNSAS – *Un sfert de veac de urmărire: Documente din dosarele secrete ale Generalului Rădescu*, București, 2004, p. 98-102.

³⁰ Dinu C. Giurescu, *op.cit.*, p. 334.

³¹ R. Ciuceanu, I. Chiper, F. Constantiniu, V. Văratec, *Misiunile lui Vișinski în România*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului (INST), București, 1997. p. 15.

³² *Idem*.

³³ *Ibidem.*, apud Florin Constantiniu, 6 martie 1945: există o legătură între instalarea guvernului Groza și ofensiva germană din Ungaria? în” *Revista istorică*, Serie nouă, tom.4 (1993), nr. 7-8, p. 779 și urm.

Demisia guvernului Rădescu și înlocuirea lui cu guvernul Groza, sub eticheta de „largă concentrare democratică”³⁴, au fost consecințele intervenției directe a conducerii de la Moscova, care, prin Vișinski „trebuia să obțină cât mai repede un statut pe care numai întreținerea și adâncirea confuziei din țară putea să i-l dea”. „El (Vișinski) trebuia să ștergă din istorie, însă cu mână românească, întreaga perioadă de la 23 august 1944 la 9 mai 1945. Altfel, n-avea pe ce teme psihologic să ne trateze ca pe niște învinși și, ca reprezentant al puterii victorioase, să ne dicteze formele de existență politică”³⁵. Andrei Ianuarevici Vișinski, prim-locțiitor al comisarului poporului pentru Afacerile Străine, omul pe care Stalin l-a însărcinat cu supravegherea sovietizării României³⁶, a reușit, prin presiunile exercitate la București, să impună guvernul dorit de Moscova. În convorbirile sale cu Mircea Ciobanu, Regele Mihai mărturisește că atunci când Vișinski cerea înlocuirea guvernului Rădescu, nu se gândea la persoana lui Groza în mod special, ci „se aflau în căutarea unei persoane capabile să înțeleagă ce vor ei de fapt și, în consecință, să le facă jocul politic fără rezerve”³⁷. Despre Petru Groza, suveranul menționează în continuare: „Sovieticii au oferit lui P. Groza o identitate nesperată, de aceea el a acceptat-o. ...Era un om unsuros și mult prea degajat pentru gravitatea împrejurărilor. Politețea lui era destul de zgomotoasă. Vorbea mult. Se plasa mereu în afara subiectului. În general, am căutat să ocolesc asemenea oameni. Par să ascundă întotdeauna câte ceva. Pentru că am știut ce rol i s-a destinat de sovietici, toate cuvintele lui mi-au sunat fals”³⁸.

Aspectul pozitiv al instalării, la 6 martie 1945, a guvernului Groza, guvern nerecunoscut de Marea Britanie și SUA, l-a constituit faptul că, în urma unui schimb de telegrame între P. Groza și I. V. Stalin, guvernul sovietic a acceptat la 9 martie instaurarea administrației civile române în nordul Transilvaniei³⁹. Asupra teritoriilor răsăritene, ministrul de externe, Gh. Tătărescu, aprecia la 12 aprilie 1945: „În chestiunea revenirii teritoriilor cedate la Răsărit, Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herței, nu avem nici o șansă și deci, în consecință nu mai are rost să insistăm”.

În ultimele luni ale războiului, România a încheiat primele acorduri postbelice de colaborare economică: cu U.R.S.S. la 8 mai, cu Franța la 1 iulie, cu Polonia la 7 iulie, cu Ungaria la 20 iulie și cu Cehoslovacia la 9 noiembrie 1945. Au fost restabilite relațiile diplomatice în iunie 1945 cu Cehoslovacia, în august cu Ungaria, iar în februarie 1946 cu SUA și Marea Britanie⁴⁰. La 6 iulie 1945, Regele Mihai era decorat de către mareșalul T. I. Tolbuhin cu Ordinul „Victoria” cu briliante, cea mai înaltă distincție militară sovietică, în semn de recunoaștere a contribuției

³⁴ R. Ciuceanu, I. Chiper, F. Constantiniu, V. Văratec, *op.cit.*, p. 15.

³⁵ M. Ciobanu, *Convorbiri cu Mihai I al României*, București, 1997, p. 43.

³⁶ R. Ciuceanu, I. Chiper, F. Constantiniu, V. Văratec, *op.cit.*, p. 14.

³⁷ M. Ciobanu, *op.cit.*, p. 44.

³⁸ *Ibidem*, p. 47.

³⁹ I. Scurtu, *Istoria celor patru regi – Mihai I*, vol. IV, București, 2004, p. 129.

⁴⁰ I. Scurtu, Gh. Buzatu, *op.cit.*, p. 514.

sale la victoria finală asupra Germaniei⁴¹. O lună mai târziu, la 6 august 1945, guvernul sovietic hotărâ reluarea relațiilor diplomatice cu România.

Între 17 iulie și 2 august 1945 a avut loc Conferința de la Potsdam, prilej cu care, cei Trei Mari, S.U.A., Marea Britanie și U.R.S.S. au decis formarea Consiliului Miniștrilor Afacerilor Străine, însărcinat cu elaborarea tratatelor de pace cu România, Bulgaria, Ungaria și Finlanda. Asaltul comuniștilor români la putere și impunerea unui regim de tip sovietic în țara noastră a fost și rezultatul lipsei de fermitate a diplomației Marilor Puteri Occidentale față de Kremlin.

În speranța unei reacții din partea occidentului, Regele și partidele democratice au lansat o serie de apeluri, adresate în special Statelor Unite, prin care se cerea aplicarea principiilor *Chartei Atlanticului* și ale *Declarației privind Europa eliberată* de la Yalta.

Cum Statele Unite considerau oficial că în privința României, sovieticii au violat aceste acorduri, președintele Truman a cerut ca la Potsdam această problemă să fie inclusă pe agenda propusă de americani pentru ordinea de zi a conferinței⁴².

Fiind direct informat de către generalul Cortland van Rensselaer Schuyler, reprezentantul militar al S.U.A. în C.A.S.C. din București, Harry Truman cunoștea situația din România, notând în memoriile sale: „România era condusă de un guvern minoritar dominat de partidul comunist care, în opinia generalului (Schuyler), reprezintă mai puțin de 10% din populația românească. Marea majoritate a poporului român nu dorește guvernul pe care-l au și nici vreo altă formă de comunism”⁴³.

În urma constatării acestor încălcări, Statele Unite cereau în memoriul pregătit, să se ia urgent măsuri pentru alegeri libere și alcătuirea unor guverne democratice reprezentative, doar în aceste condiții România putând fi recunoscută ca stat suveran. Aceleași recomandări erau făcute Ungariei și Bulgariei. Guvernul Statelor Unite „așteaptă cu plăcere să stabilească relații diplomatice cu un guvern român în care toate partidele democratice importante sunt reprezentate sau care să rezulte din alegeri libere”⁴⁴.

„Grevă Regală”

Între timp, deși considera că americanii au mers „periculos de departe” în acțiunile din România, diplomația engleză a început să ia atitudine. La 19 august, Foreign-Office-ul trimite Regelui Mihai o notă prin care îi aducea la cunoștință că Marea Britanie nu recunoaște guvernul român, considerându-l nedemocratic⁴⁵.

A doua zi, Regele face cunoscută nota britanicilor, lui Groza, cerându-i să-și dea demisia. În replică, acesta a declarat că, potrivit Constituției, „regele domnește, dar nu guvernează” și doar o acțiune comună a Celor Trei, putea fi luată în considerare. În întreaga istorie constituțională a României nu a mai avut loc un asemenea

⁴¹ Ș. Rădulescu Zoner, C. Bușe, B. Marinescu, *op.cit.*, p. 88.

⁴² N. Baci, *Agonia României 1944-1948*, Cluj-Napoca, 1990, p. 193.

⁴³ Dinu C. Giurescu, *Imposibila încercare. Grevă regală 1945. Documente diplomatice*, București, 1999, p. 7-8.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 13.

⁴⁵ I. Scurtu, *op.cit.*, p. 136.

eveniment: refuzul unui prim-ministru de a-și da demisia atunci când suveranul i-o cere⁴⁶. Aceeași notă din 19 august menționa și atitudinea Londrei: „guvernul britanic nu dorește să dea nici un fel de sfat sau încurajare Regelui”⁴⁷.

La 20 august, fără să facă public refuzul guvernului de a demisiona, regele Mihai sfătuindu-se și cu liderii P.N.Ț și P.N.L., a înaintat câte o notă scrisă generalului sovietic I. Z. Susaikov, generalului american, C.V.R. Schuyler și vice-amiralului englez, Ralph Stevenson în care preciza: „Având în vedere că Președintele Consiliului, Groza, refuză să-și dea demisia, rog să interveniți”⁴⁸. Aflând despre aceste note, la ședința din 21 august a Frontului Unic Muncitoresc, Ana Pauker a fost cea mai vehementă, considerând că au fost „prea indulgenți cu toată banda lui Maniu și Brătianu” și dând asigurări că „pentru noi nu se va naște nici un conflict” între Marile Puteri, iar americanii și englezi „vor ieși cu coada între picioare” din această afacere⁴⁹. În urma refuzului guvernului Groza de a demisiona are loc „greva regală”, declarată la 21 august 1945, suveranul respingând semnarea decretelor comuniste.

La 24 august, Susaikov, a informat C.C. al P.C.R. că în două, trei zile U.R.S.S. va aduce la cunoștința Statelor Unite și Marii Britanii faptul că Sovietele resping scrisoarea Regelui Mihai, nu vor permite nici un amestec în afacerile interne ale României și consideră legal guvernul Groza⁵⁰.

La 8 noiembrie 1945, la recepția de la Ambasada sovietică, generalul Susaikov cerea Mareșalului Curții Regale, Dumitru Negel, să îi comunice suveranului dorința Moscovei, de a menține guvernul Groza, guvern ce „trebuia să facă alegerile”. „Regele trebuie să nu mai asculte de părerea lui Maniu și Brătianu”⁵¹.

La 7 noiembrie, cu prilejul împlinirii a 28 de ani de la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, au avut loc în țară o serie de mitinguri și demonstrații. În capitală, în Piața Victoriei, Piața Națiunilor și Piața Universității participă membrii ai guvernului, reprezentanți ai partidelor guvernamentale și membrii ai sindicatelor controlate de comuniști⁵². Ziua de 7 noiembrie fusese declarată de către guvern ca zi de sărbătoare națională.

A doua zi, la 8 noiembrie, de ziua numelui Regelui, guvernul a hotărât program de lucru normal. A avut loc în această zi, în București, o amplă manifestație a cetățenilor de sprijinire a monarhiei. Mulțimea aflată în Piața Palatului își arăta simpatia față de Rege, dezaproband totodată guvernul Groza⁵³. Au fost aduși în camioane susținători ai guvernului, care, înarmați cu ciomege, au început să lovească mulțimea la întâmplare,

⁴⁶ Dinu C. Giurescu, *op.cit.*, p. 17.

⁴⁷ I. Scurtu, *op.cit.*, p. 136.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 137.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 140.

⁵⁰ Dinu C. Giurescu, *op.cit.*, p. 46, apud telegrama. Nr. 594 din 24 august, Roy Melbourne din București către Departamentul de Stat la Washington D.C., N.A.W., 871.00/ 2445.

⁵¹ Dinu C. Giurescu, *op.cit.*, p. 48-49.

⁵² Ș. Rădulescu Zoner, D. Bușe, B. Marinescu, *op.cit.*, p. 100.

⁵³ *Idem*.

fiind însă imobilizați de către demonstranți⁵⁴. La puțin timp au sosit și jandarmi ai Ministerului de Interne care au efectuat o serie de arestări. Elemente ale diviziei Tudor Vladimirescu au început să tragă în populație. Numărul victimelor comunicat de Ministerul de Interne la 19 noiembrie era de 11 morți, 75 de răniți și 108 arestați⁵⁵.

Autoritățile au considerat că vina pentru cele întâmplate aparținea P.N.Ț. și P.N.L.⁵⁶. Demonstranții, adepții lui Maniu și Brătianu, s-au năpustit asupra camioanelor, au bătut muncitorii, au dat foc camioanelor...⁵⁷.

Manifestația de 8 noiembrie 1945 a constituit cea mai amplă reacție împotriva guvernului procomunist instalat de Moscova la 6 martie, reliefând, așa cum menționa și B. Berry, martor al evenimentelor, „entuziasmul poporului pentru Rege, curajul populației în fața focului de arme, faptul că demonstranții aparțineau tuturor categoriilor sociale”⁵⁸.

La Conferința de la Moscova a miniștrilor de externe (16-26 decembrie 1945), după îndelungi discuții, s-a decis recunoașterea guvernului Groza, dar în anumite condiții. S-a convenit trimiterea la București a unei „comisii” din care făceau parte ambasadorii american și englez la Moscova, și anume W. Averell Harriman și Sir A. C. Kerr, precum și A. I. Vișinski, ce urmau să aibă consultări cu Regele și membrii guvernului, pentru a se asigura un caracter „mai reprezentativ” al cabinetului⁵⁹. Acest lucru avea să se facă prin introducerea în guvern a câte unui reprezentant țărănist, respectiv, liberal, însă, alții decât Dinu Brătianu, Iuliu Maniu, sau dr. Lupu⁶⁰. De asemenea, era prevăzută organizarea, cât mai curând, a alegerilor libere.

La 1 ianuarie 1946 „comisia” aliată a început consultările în urma cărora au fost cooptați în cabinet, ca miniștri fără portofoliu, Dr. Emil Hațieganu, ca reprezentant al P.N.Ț., și Mihail Romniceanu de la P.N.L. Printr-o ședință extraordinară a guvernului, la 8 ianuarie 1946 s-a hotărât punerea în aplicare a recomandărilor Conferinței de la Moscova a miniștrilor de externe ai Marilor Puteri Aliate⁶¹.

La întâlnirea avută cu ambasadorul Marii Britanii, Sir A. C. Kerr, Iuliu Maniu și Dinu Brătianu s-au arătat sceptici și fără încredere în soluția găsită, insistând să se depună eforturi pentru salvarea tronului și alegeri cu adevărat libere, pentru ca România să nu fie anexată militar la U.R.S.S., sau „înghițită” de aceasta. Sir Kerr i-a asigurat pe aceștia de ajutorul britanic și american, ce urmau să facă presiuni asupra guvernului Groza, dacă acesta nu respecta promisiunile privind

⁵⁴ *Ibidem*, p. 101.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 102.

⁵⁶ Dinu C. Giurescu, *op.cit.*, p. 57.

⁵⁷ *Idem*.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 56-57.

⁵⁹ I. Scurtu, Gh. Buzatu, *op.cit.*, p. 513.

⁶⁰ Ș. Rădulescu Zoner, D. Bușe, B. Marinescu, *op.cit.*, p. 104.

⁶¹ I. Scurtu, Gh. Buzatu, *op.cit.*, p. 513, apud I. Scurtu *România-1946. Viața politică în documente*, București, 1996, p. 65-70.

alegerile libere. Petru Groza a consimțit să organizeze alegeri fără întârziere, iar la 4 februarie 1946, Statele Unite și Marea Britanie au recunoscut noul guvern⁶².

Odată cu semnarea de către Rege, la 7 Ianuarie 1946, a decretului prin care Romniceanu și Hațieganu erau numiți miniștri fără portofoliu, „greva regală” lua sfârșit, fără a înregistra un succes, ba dimpotrivă, a scos la iveală faptul că țara putea fi condusă și fără monarhie, lucru deloc încurajator, mai ales că cei doi miniștri nu aveau atribuții concrete⁶³.

Întrebat de Mircea Ciobanu, ce anume l-a determinat să intre în grevă, Regele mărturisea: „Trebuia să atrag atenția poporului în ce primejdie se află. Trebuia să mă desolidarizez de orice acțiune a guvernului. Pe Aliații din vest greva mea i-a deranjat. Și ei voiau liniște, pentru ca pe fondul liniștii de la noi să-și consolideze relațiile cu Sovietele. ...Liniștea a fost aproape patruzeci și cinci de ani”⁶⁴.

Alegerile din 1946

Acordul de la Moscova și aplicarea lui au constituit un punct de cotitură pentru România. Președintele american, Harry Truman îl învinuia pe James Byrnes, secretarul de stat american, care, „la Moscova își pierduse sângele rece”, acceptând sugestiile lui Molotov⁶⁵. În iunie 1946, Burton Berry, șeful misiunii politice americane la București exprima temerile sale în legătură cu consecințele situației.

La 17 mai 1946 a fost constituit Blocul Partidelor Democratice (B.P.D.), din care făceau parte: P.C.d.R., P.S.D., P.N.L. (Gh. Tătărescu), P.N.Ț. (Anton Alexandrescu), Frontul Plugarilor și Partidul Național-Popular. Principalul obiectiv al noii formațiuni prevedea: „Asigurarea regimului democratic și a suveranității depline a statului român în cadrul monarhiei constituționale”⁶⁶.

Partidele de opoziție împreună cu americanii și britanicii presau guvernul Groza să facă alegerile promise. În luna iulie 1946, după lungi ezitări, Regele semnează decretul cu noua lege electorală. Iuliu Maniu, Dinu Brătianu, Titel Petrescu ceruseră regelui să nu-l semneze, întrucât așa cum semnala și B. Berry, „noua lege electorală deschidea larg poarta fraudelor electorale guvernului Groza, dându-i posibilitatea să-și aleagă singur parlamentul pe care și-l vrea”⁶⁷.

Maniu îi ceruse formal Regelui să rupă relațiile cu guvernul Groza, să-l demită și să provoace o criză constituțională prin nesemnarea decretului electoral, gândindu-se că Marea Britanie și Statele Unite vor interveni și considerând această acțiune ca singura speranță de a salva țara și Coroana din mâinile comuniștilor. Conform raportului lui B. Berry, Regele aprecia că dacă luptă pas cu pas pentru a câștiga timp se va ajunge în final la un „happy ending”⁶⁸. Astfel că, în urma

⁶² M. Bărbulescu, D. Deletant, K. Hitchins, Ș. Papacostea, P. Teodor, *op.cit.*, p. 475.

⁶³ I. Scurtu, *op.cit.* p. 155.

⁶⁴ M. Ciobanu, *op.cit.*, p. 53-54.

⁶⁵ I. Scurtu, Gh. Buzatu, *op.cit.*, p. 513, apud, *Foreign Relations of the United States. Diplomatic Papers, IV, 1947, Washington, GPO, 1972*, p. 482 și urm.

⁶⁶ I. Scurtu, *op.cit.*, p. 161.

⁶⁷ N. Baci, *op.cit.*, p. 236.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 237.

consultărilor cu L. Pătrășcanu și Gh. Tătărescu, regele a semnat decretele. În luna septembrie, lui Ion Mihalache, vicepreședinte al P.N.Ț., i s-au ridicat drepturile politice.

Alegerile desfășurate la 19 noiembrie 1946 au avut finalul promis de Vișinski lui Harriman în drum spre București: Blocul comunist obținuse 85% din voturi și 348 de deputați, țărăniștii 7,5% și 32 de deputați, iar liberalii, cu mai puțin de un procent, aveau numai 3 deputați⁶⁹. Informații autorizate relevă faptul că în realitate comuniștii obținuseră mai puțin de 8% din voturi⁷⁰. Zece zile mai târziu a avut loc o remaniere guvernamentală, în urma căreia, cei doi miniștrii fără portofoliu, M. Romniceanu și E. Hațieganu au fost înlăturați. Se întăreau pozițiile P.C.d.R. în cadrul B.P.D.

Partidele de opoziție au adresat proteste, atât misiunilor americană și engleză, cât și Regelui, căruia i-au cerut să nu deschidă parlamentul la 1 decembrie, căci, în felul acesta, ar accepta rezultatul fraudulos al alegerilor, cât și actele parlamentului „ales”.

Burton Berry scria la 23 noiembrie, la Washington: „Guvernul Groza a falsificat alegerile și și-a bătut joc de notele noastre de protest. Aceasta ne obligă să refuzăm a accepta rezultatul acestor alegeri falsificate. Noi suntem obligați să modificăm poziția noastră față de acest guvern și să luăm imediat poziție prin a declara:

- că aceste alegeri nu au fost libere;
- să se rediscute problema românească tot la nivelul celor trei care au luat decizia de la Moscova;
- propune ca el să fie înlocuit la București⁷¹

Cu toate acestea, la 1 decembrie 1946, Regele Mihai a deschis lucrările Adunării Deputaților, promițând că va sprijini guvernul în viitoarele acțiuni ale acestuia.

Prin aceasta, suveranul valida rezultatul alegerilor, îndepărtându-se totodată de linia politică sugerată de Maniu și Brătianu⁷².

La sfârșitul anului 1946 și în decursul anului 1947, au fost adoptate măsuri ce pregăteau politica anticapitalistă a guvernului, avându-se în vedere instaurarea controlului de stat asupra vieții economice și scoaterea partidelor istorice de pe scena politică românească. La sfârșitul lunii decembrie 1946, Parlamentul votează cu 282 de voturi din 289, etatizarea Băncii Naționale, acțiune pe care ziarul „Liberalul” o definește ca „izvorâtă din dorința P.C.R.-ului de a-și asigura și mai mult dominația economică”⁷³.

România și Tratatul de Pace

În ceea ce privește Tratatul de Pace semnat de România la 10 februarie 1947, acesta cuprindea: Preambulul, 40 de articole împărțite în opt categorii de clauze și o serie de anexe, ce s-au dovedit a fi un conglomerat de clauze împovărătoare,

⁶⁹ *Idem.*

⁷⁰ *Idem.*

⁷¹ *Ibidem*, p. 241.

⁷² I. Scurtu, *op.cit.*, p. 170.

⁷³ Ș. Rădulescu Zoner, D. Bușe, B. Marinescu, *op.cit.*, p. 181-182.

prin care României i se refuzau toate drepturile, impunându-i-se toate obligațiile posibile. Cu toate acestea, guvernul, presat și de Aliții Occidentali, care credeau că odată semnată pacea, trupele sovietice aveau să se retragă din România, a acceptat la 1 februarie 1947, să semneze Tratatul de Pace între România și Puterile Aliate și Asociate, moment ce avut loc la Paris, la 10 februarie 1947⁷⁴.

Deși destul de activă în lucrările Conferinței de Pace, România a rămas totuși neauzită de Marile Puteri și numai realitatea ulterioară a societății românești, ca de altfel a întregii Europe centrale și de sud-est, a trebuit să fie luată drept mărturie certă asupra unui curs ireversibil al evenimentelor⁷⁵.

„Din păcate, mărturisește Corneliu Coposu, Conferința de Pace nu a fost o conferință a speranțelor împlinite și a drepturilor respectate, pentru țara noastră. A fost mai curând scena pe care s-au desfășurat încercările antagoniste ale statelor mari de a-și impune punctul de vedere, de a-și valida interesele și prieteniiile”⁷⁶.

Referitor la măsurile de ordin economic luate de guvern, Gh. Tătărescu prezenta la 24 mai 1947, în fața liderilor politici, un memoriu, în care sublinia nemulțumirea „tuturor categoriilor sociale” față de reformele economice și politice, menționând că prin intervenția statului în viața economică a țării, se are în vedere o „etatizare lentă, dar neîntreruptă”⁷⁷. El se pronunța totodată pentru refacerea economiei prin înlesnirea pătrunderii capitalurilor străine și solicitarea de credite⁷⁸. Memoriul lui Gh. Tătărescu constituia de fapt o critică severă la adresa politicii guvernului, adică, în mod mascat, a P.C.R., marcând o degradare a relațiilor dintre gruparea liberală a lui Tătărescu și comuniști⁷⁹. Tot în această zi este votată de către Adunarea Deputaților „Legea privind înființarea oficiilor industriale în scopul îndrumării, supravegherii și controlului activității economice în sectoarele de stat și privat capitaliste”, urmând ca până la sfârșitul anului 1947 să fie constituite 14 oficii industriale, conduse de consilii de administrație mixte⁸⁰.

În ziua de 10 mai 1947, Regele Mihai primește din partea S.U.A. cea mai înaltă medalie: „Legiunea Meritului”, „pentru felul în care Majestatea Sa personal a pregătit și condus operațiunile care au făcut posibile răsturnarea regimului Antonescu”, textul decretului prin care a fost conferită decorația, fiind semnat de Președintele S.U.A. Harry Truman⁸¹.

Abolirea monarhiei - 30 decembrie 1947

⁷⁴ I. Scurtu, Gh. Buzatu, *op.cit.*, p. 515-516.

⁷⁵ Marin, Radu, Mocanu, „Argument” în *România în anticamera Conferinței de Pace de la Paris*, Documente, București, 1996, p. 8.

⁷⁶ C. Coposu, *Armistițiul din 1944 și implicațiile lui*, București, 1990, p. 37.

⁷⁷ Ș. Rădulescu Zoner, D. Bușe, B. Marinescu, *op.cit.*, p. 212.

⁷⁸ *Idem*.

⁷⁹ F.Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, București, 2002, p. 445.

⁸⁰ *Idem*.

⁸¹ *Ibidem*, p. 210.

Cu un guvern și un parlament obediente Moscovei, opoziția românească nu mai putea continua lupta doar din interiorul țării. Astfel, Iuliu Maniu a încercat să faciliteze plecarea unor membrii de frunte ai P.N.Ț. - vicepreședintele țărăniștilor, Ion Mihalache, secretarul general al P.N.Ț., Nicoale Penescu, și alții - apelând la ajutorul misiunii anglo-americane.

Din păcate, planul a eșuat, iar fruntașii național-țărăniști au fost arestați la 14 iulie la Tămădău, judecați și condamnați, ceea ce a permis guvernului dizolvarea, la 30 iulie, a Partidului Național Țărănesc, oponent al totalitarismului comunist⁸². Maniu și colegii săi au fost acuzați de trădare, în special de a fi conspirat cu agenți secreți de la legațiile americană și britanică din București, în scopul răsturnării guvernului Groza⁸³. La 12 noiembrie 1947 Maniu și Mihalache sunt condamnați la muncă silnică pe viață. Iuliu Maniu a murit în închisoare în 1953, iar Ion Mihalache, zece ani mai târziu. În cartea sa, *Agonia României (1944-1948)*, Nicolae Băciu, descrie reacția lui Istrate Micescu, când același tribunal l-a condamnat la 20 de ani de muncă silnică: „Vă mulțumesc că mi-ați urat o viață atât de lungă. Dar vă pot asigura că eu nu voi face decât doi, trei ani, atât cât va dura republica voastră populară, restul îl veți face voi!”⁸⁴.

După înlăturarea „liberalilor tătărescieni” de la economie și finanțe, Partidul Liberal s-a autodizolvat. Locul lui Gheorghe Tătărescu din fruntea Externelor a fost luat de Ana Pauker, la „economie” Gh. Dej îi luase deja locul lui Petre Bejan din noiembrie 1946, iar E. Bodnăraș a devenit ministrul Apărării Naționale. Regele Mihai, care avea rezerve legate de numirea altor miniștri, cum ar fi, „la Finanțe, cu Luca”, s-a arătat de acord cu numirea lui Bodnăraș: „Față de Bodnăraș, nici o rezervă, îl cunosc, e energic”⁸⁵. De fapt, prin această schimbare, controlul și conducerea armatei, erau preluate de Partidul Comunist, în scopul înlăturării monarhiei. Aflat în fruntea armatei, E. Bodnăraș avea să fie garantul acesteia, pentru asigurarea liniștii în țară, în momentul abdicării⁸⁶.

În octombrie 1947, Regele primise invitația guvernului englez de a participa la căsătoria viitoarei regine Elisabeta, ceremonie care urma să aibă loc la 20 noiembrie. Arătându-i invitația lui Groza, acesta a avut o reacție care l-a contrariat pe suveran: „Trebuie neapărat să mergeți, altminteri, lumea o să creadă că sunteți ținut prizonier” „Era un nou mod de a gândi lucrurile, mărturisea suveranul, nu reușeam să mă familiarizez cu el. De ce să fiu ținut prizonier? Care lume?”⁸⁷.

Pe 12 noiembrie, dimineața, toți miniștrii, în frunte cu Groza l-au condus pe Rege Mihai și pe Regina – Mamă, la aeroportul Băneasa, sperând în sinea lor că

⁸² F. Constantiniu, *op.cit.*, p. 447.

⁸³ M. Bărbulescu, D. Deletant, K. Hitchins, Ș. Papacostea, P. Teodor, *op.cit.*, p. 479.

⁸⁴ N. Băciu, *op.cit.*, p. 251.

⁸⁵ I. Scurtu, *op.cit.*, p. 185.

⁸⁶ Titu Georgescu, *România între Yalta și Malta*, București, 1993, p. 86.

⁸⁷ M. Ciobanu, *op.cit.*, p. 56.

suveranul nu se mai întoarce⁸⁸. În momentul plecării sale, Mihai I împuternicise guvernul, ca în absența sa să execute toate acțiunile necesare conducerii țării, inclusiv numirile și revocările de funcționari⁸⁹. Alături de Suveran și de Regina-Mamă au călătorit, aghiotantul regal, Emilian Ionescu, mareșalul curții, Dimitrie Negel, șeful poliției palatului, Eugen Bianu, ofițerul de ordonanță, Jacques Vergotty și doamna de onoare, Nelly Catargi⁹⁰. Cât timp s-a aflat la Londra, suveranul a purtat discuții cu politicieni ai Marii Britanii (Clement Atlee, Churchill) și ai S.U.A. (L.Douglas, ambasadorul american la Londra), în urma cărora a constatat cu dezamăgire că: „Pentru aproape toți acești oameni, România era doar un nume, un alt teritoriu, care avusese nenorocul să încapă pe mâna rușilor”⁹¹.

La Londra, Regele a cunoscut-o pe principesa Ana de Bourbon-Parma, căreia îi va cere mâna câteva zile mai târziu, pe când se aflau la o recepție. „Răspunsul ei a fost: nu. Era puțin speriată, cred.” mărturisește suveranul⁹². Aflați pe drumul de întoarcere spre București, Mihai I, și regina-mamă, alături de care călătorea și principesa, s-au oprit la Lausanne. În timpul șederii în Elveția, Ana de Bourbon-Parma a acceptat cererea în căsătorie a suveranului României. Ca urmare, acesta îi va cere lui Negel, să se ducă la București și să informeze guvernul de această decizie⁹³. Groza s-a opus hotărârii luate de suveran, precizând că „în situația actuală căsătoria sa este cu neputință”, comunicând de asemenea că „guvernul nu-și poate permite cheltuielile necesare unei nunți”⁹⁴.

La întoarcerea în țară, primirea a fost foarte rece. „Întoarcerea noastră a însemnat pentru ei o lovitură, pentru că le-am făcut mai grea misiunea ce li se încredințase de la Kremlin. Între timp aflasem că Tito a vizitat România. (...) Atunci, în absența mea Tito și cei de la București au pregătit abdicarea”⁹⁵.

Textul abdicării, pregătit de juristul Grigore Geamănu, fost național-țărănist, dar trecut în 1945 la Frontul Plugarilor, a fost avizat de Petru Groza, nu înainte de a i se adăuga la final următoarea frază: „Las poporului român libertatea de a-și alege noua formă de stat”⁹⁶.

Petru Groza și Gh. Dej, prevăzători, chibzuiseră acțiunea în așa fel, încât să fie evitat orice eveniment nedorit. Ministerul de Interne și cel al Apărării Naționale luaseră măsuri de securitate. Palatul era înconjurat de trupele diviziei „Tudor Vladimirescu”, liniile telefonice erau întrerupte, santinelele sechestrare, prin

⁸⁸ I. Scurtu, *op.cit.*, p. 180-181.

⁸⁹ *Ibidem*, p. 181.

⁹⁰ *Idem*.

⁹¹ *Ibidem*, p. 182, apud, A. Gould Lee, *Coroana contra secera și ciocanul. Povestea regelui Mihai al României*. București, 1998, p. 257.

⁹² M. Ciobanu, *op.cit.*, p. 57.

⁹³ *Idem*.

⁹⁴ *Idem*.

⁹⁵ *Ibidem*, p. 58-59.

⁹⁶ I. Scurtu, *op. cit.*, p. 188-189.

acestea urmărindu-se anihilarea oricărei încercări a suveranului și a susținătorilor săi de a împiedica acțiunea de abolire a monarhiei.

Prin actul semnat la 30 decembrie 1947, Regele Mihai s-a supus forței: „Și dacă refuz să semnez?” „...Va fi vărsare de sânge, poate chiar război civil, iar responsabilitatea vă va aparține”⁹⁷. Actul abdicării a fost citit de P. Groza, în cadrul Consiliului de Miniștri, iar textul Proclamației guvernului către țară, aprobat în unanimitate, stabilea noua formă de stat. Abdicarea forțată a Regelui, marca sfârșitul unui capitol din destinul României și începutul unui nou, foarte bine definit de suveran: „venise vremea oamenilor fără personalitate,...manevrați în funcție de necesitățile politice ale unui internaționalism foarte primejdios”⁹⁸.

România rămăsese ultimul stat ce avea în fruntea sa un monarh, în condițiile în care celelalte state vecine abandonaseră această formă de guvernământ. Planurile conducerii sovietice, privind țara noastră aveau să se contureze odată cu înlăturarea Regelui Mihai, „ultima stavilă în calea sovietizării României”⁹⁹. Prin proclamarea Republicii Populare, România pășea pe drumul trasat de Moscova, alături de celelalte țări cu „democrație populară”, retrăgându-se tot mai mult de Europa, în spatele Cortinei de Fier.

UNE PRÉFACE À L'ÉPOQUE COMMUNISTE. 23 AOÛT 1944 – 30 DÉCEMBRE 1947

- Résumé -

Après le 23 août 1944 et jusqu'à la fin de 1947, le régime de démocratie populaire imposé par la force et avec brutalité par le Kremlin, a été installé, comme dans d'autres pays de l'est de l'Europe, aussi en Roumanie. Les efforts de l'opposition d'arrêter l'avancement du “péril rouge”, ont été anéantis par les gouvernants communistes, “bon élèves”, “apprentis” par Moscou et désireux d'être fidèles à leurs “professeurs”. L'application du modèle stalinien prévoyait, parmi d'autres choses, la liquidation de n'importe quel forme de capitalisme, la reformation de toutes les institutions, la formation du “nouvel homme” pour les nouveaux temps. La réalisation de ces “désirs” a été possible comme suite de: l'éloignement, et en fin de compte, la liquidation des partis traditionnels et le débarrasage de leur leaders, comme d'ailleurs de tous ceux qui s'opposaient au nouveau régime; le débarrasage du souverain, qui empêchait et embrouillait l'action de soviétisation du pays; les absurdes accusations pendant les procès, les abus des juges, la terreur des prisons, toutes les malversations aux quel ont été

⁹⁷ *Ibidem*, p. 194.

⁹⁸ M. Ciobanu, *op.cit.*, p. 45.

⁹⁹ I. Scurtu, *op.cit.*, p. 205.

soumis les leaders des partis d'opposition. Toutes ses actions ont eu comme but d'accélérait le processus de soviétisation de la Roumanie. Qui peut être blâmé? Les Grandes Puissances, qui sont resté sourdes aux appels du Roi et de l'opposition sachant, en fait, que le sort de la Roumanie était d'avance établi? Le Roi était-il fautif car il était trop jeune et il a du se soumettre aux pressions? Absolument non. Ainsi, *sine ira et studio*, nous pouvons dire qu'entre 1945 – 1947 dans le destin de la nation roumaine sont intervenu des forces, qui, sans son désir, lui ont établi l'avenir pour à-peu-près un demi siècle.